

AKTIVIRANJE KAPITALA ZAJEDNICE

U SVRHU VITALNOG
LOKALNOG RAZVOJA

*Empowered lives.
Resilient nations.*

Program Ujedinjenih nacija za razvoj

*Empowered lives.
Resilient nations.*

AKTIVIRANJE KAPITALA ZAJEDNICE U SVRHU VITALNOG LOKALNOG RAZVOJA

Beograd, jul 2017. godine

SADRŽAJ

- 5 Vitalnost štiti razvoj
- 6 Naš pristup: kapitali za vitalnost
- 9 Popravljanje i poboljšavanje fizičkog kapitala
- 15 Razvoj ljudskog kapitala
- 19 Jačanje društvenog kapitala
- 27 Povećavanje ekonomskog kapitala
- 31 Upravljanje prirodnim kapitalom

VITALNOST ŠTITI RAZVOJ OD POTRESA I GUBITAKA USLED KATASTROFA

Države, uključujući tu i Republiku Srbiju, sve više plaćaju visoku cenu zbog potresa koji remete normalno funkcionisanje zajednica. Na primer, poplave iz 2014. godine su pogodile više od 20 procenata stanovništva Srbije, izazvale su štetu od 1,7 milijardi evra i gurnule su celu zemlju u ekonomsku recesiju. Tokom 2015. godine, Srbija je ponovo bila pogođena jednom drugom vrstom krize kada je, kako se procenjuje, 1,1 milion raseljenih ljudi sa Bliskog istoka prešlo u Evropu, što je izazvalo krizu duž migrantske rute, na kojoj lokalne zajednice pokušavaju da se izbore sa ovim prilivom i mnoštvom ekonomskih i društvenih posledica koje on donosi sa sobom.

Na stalnom zadatku da učinimo srpske zajednice vitalnijim, blisko saradujemo sa našim partnerima, pre svega Vladom Republike Srbije, kako bismo reagovali na zahteve koji se stalno menjaju, a koji se tiču bolje pripremljenosti za potrese i krize, jačanja socijalne kohezije, uključivanja oskudnih resursa u delotvorne razvojne projekte, angažovanja volontera, uključujući tu i žene, na planiranju za pripremljenost i sprovođenje reagovanja u delo, na jačanju partnerstava između države i nedržavnih aktera, na koordinaciji raspoložive pomoći i na mobilizaciji resursa.

Kada su procesi oporavka parcijalni i nisu usmereni na jačanje vitalnosti, uticaj katastrofe može biti dugotrajan i imati trajne efekte na čitave generacije.

NAŠ PRISTUP: KAPITALI ZA VITALNOST

Kancelarija Programa Ujedinjenih nacija za razvoj (UNDP) u Srbiji radi na pružanju podrške zajednicama kako bi one razvile otpornost na prirodne katastrofe i katastrofe koje izazivaju ljudi. Kako bi ojačao opštine, UNDP okuplja partnere sa svih nivoa vlasti, iz sva tri sektora – javnog i privatnog sektora i civilnog društva – i iz povezanih struka, kako bi aktivirao postojeće potencijale opština i iskoristio njihove sopstvene kapitalne za vitalnost.

Vitalnost ima različito značenje u različitim disciplinama. Većina definicija se previše usko fokusira na sposobnost da se reaguje na potrese i da se održi postojeće stanje stvari. Za UNDP, vitalnost je sposobnost opština da se odupru eksternim potresima, da ih apsorbuju, prilagode se na njih i od njih se oporave – i da se obnovom situacija poboljša (načelo bolje ponovne izgradnje – „build back better“), a ne da se vrati na prethodno stanje ranjivosti. Gledano iz perspektive vitalnog razvoja, krize se vide kao mogućnosti da zajednica postane jača nego što je bila pre potresa i bolje opremljena da se suoči sa budućim krizama.¹

Koji resursi ili kapitali postoje kako bi se zajednici pomoglo da apsorbuje prirodne potrese ili potrese koje su izazvali ljudi, da se na njih prilagodi i od njih oporavi, i da se vrati na „normalan“ razvojni put? Prirodni resursi, kao što je postojanje poljoprivrednog zemljišta, šuma, broj naseljenih mesta, prosečna veličina parcela, itd., svi potpadaju pod **prirodni kapital**

zajednice. Broj firmi i broj zaposlenih stanovnika, prosečne plate i opštinski bruto proizvod, između ostalog, predstavljaju glavne ekonomske resurse koji utiču na ranjivost i vitalnost opština, i čine njihov **ekonomski kapital.** Usko povezan sa dostupnim ekonomskim resursima je stepen razvoja komunalne infrastrukture: putne mreže, obrazovnih i zdravstvenih ustanova, sistema vodosnabdevanja i kanalizacije, itd., što su sve elementi **fizičkog kapitala.** Prirodni, ekonomski i fizički kapitali se često prvi navode kao ključni faktori za kapacitet zajednice za vitalni razvoj. Međutim, **ljudski kapital** (broj stanovnika i njihove socio-demografske karakteristike) ili, uistinu, **društveni kapital** lokalnih zajednica, koji čine broj, vrsta i jačina veza, interakcije između ljudi unutar različitih mreža, solidarnost i poverenje, prakse razmene informacija, saradnja, koordinacija, angažovanje građana, razvijanje partnerstava i međusobna podrška, često se previđaju od strane onih koji investiraju u vitalnost.

Tim UNDP-a je radio na oporavku, obnovi i osnaživanju lokalnih zajednica u Srbiji posredstvom pružanja pomoći pogođenim zajednicama da prepoznaju skrivene kapitalne za vitalnost, da im pristupe i aktiviraju ih, uz mobilisanje resursa koji nedostaju od međunarodnih razvojnih partnera. Bilo da se radi o prirodnoj krizi ili krizi koju je izazvao čovek, sveobuhvatni pristup UNDP-a je uključivao aktivnosti fokusirane na:

¹ UNDP, Nacionalni izveštaj o ljudskom razvoju za Srbiju, 2016.

POPRAVLJANJE I
POBOLJŠAVANJE
FIZIČKOG KAPITALA

UNDP u Srbiji koristi inovativna rešenja za aktiviranje i međusobno stimulisavanje svih dostupnih kapitala kroz ciljane intervencije, koje omogućavaju lokalnim zajednicama da budu vlasnici rezultata i napretka na svojim prvobitnim putanjama ka postizanju razvoja koji je vitalan, a time i održiv.

RAZVOJ
LJUDSKOG
KAPITALA

JAČANJE
DRUŠTVENOG
KAPITALA

POVEĆAVANJE
EKONOMSKOG
KAPITALA

UPRAVLJANJE
PRIRODNIM
KAPITALOM

POPRAVLJANJE I POBOLJŠAVANJE FIZIČKOG KAPITALA

Od početka migrantske krize u Srbiji septembra 2015. godine, fizički kapital pograničnih opština je bio ozbiljno pogođen, a lokalne zajednice su bile na tranzitnoj ruti i ponekad se broj ljudi u njima duplirao u odnosu na redovan broj stanovnika. Pritisci na upravljanje komunalnim otpadom i vodosnabdevanje su bili najvidljiviji, dok su lokalne socijalne i zdravstvene službe podnele najveći teret izazvan velikim protokom raseljenih lica u pogođenim zajednicama. Javna imovina je izgubila vrednost, a kvalitet pružanih javnih usluga se smanjio.

Bujične poplave u maju 2014. godine su prouzrokovale veliku štetu u Srbiji, i dovele su do uništenja kuća, mostova i delova puteva (Krupanj i Šabac); velikog plavljenja, kako u urbanim sredinama (Obrenovac) tako i u ruralnim područjima (Šabac); i široko rasprostranjenih klizišta (Krupanj i Bajina Bašta). Dok se Srbija i dalje oporavljala od majskih poplava, jake kiše su ponovo pale u julu i septembru, i dovele su do velikih poplava, prvenstveno usled bujičnih tokova koji su se spustili sa obližnjih brda u opštinama Lučani, Kladovo, Majdanpek i Negotin, koje se nalaze u istočnoj Srbiji, blizu granice sa Rumunijom. Više od 150 litara vode po kvadratnim metru i prateća klizišta oštetili su puteve i mostove u mnogim područjima, odsecajući pristup do naseljenih mesta.

Kako bi popravio i poboljšao fizički kapital zajednica pogođenih migracijama i poplavama, UNDP u Srbiji je sproveo raznovrsne aktivnosti i postigao sledeće:

Građevinski radovi su poboljšali ključnu infrastrukturu zajednica

- Obnovom prostorija Centra za socijalni rad u Subotici i izgradnjom specijalizovanih prostorija za žene žrtve nasilja u porodici, obezbeđeno je poboljšanje uslova za 60 zaposlenih i 12.000 korisnika socijalnih usluga (uključujući tu i ugrožena raseljena lica) koji godišnje dođu u Centar;
- Obnova skladišta Crvenog krsta u Kanjiži je poboljšala efikasnost podele humanitarne pomoći raseljenim licima koja se nalaze na ovom području;
- Lokacija „Vašarište“, mesto okupljanja zajednice i održavanja sajмова i vašara, koja se tokom krize koristila kao mesto za privremeni smeštaj migranata, renovirana je i spremna je za organizaciju novih javnih događaja;
- Obezbeđene su i opremljene nove prostorije kako bi se unapredili efikasnost i kvalitet usluga vodosnabdevanja i upravljanja otpadom Javnog komunalnog preduzeća „Moravica“ u Preševu.

Popravljena i izgrađena infrastruktura kako bi se sprečile poplave i klizišta u budućnosti

- Izgrađene su brane kako bi se sprečilo dalje zagušenje vodotokova u više od 20 opština u Srbiji;
- 18 bujičnih pregrada izgrađeno je na 16 prioriternih vodotokova u 8 opština kako bi se sprečili odroni, od čega korist ima 190.000 ljudi; dodatne tri bujične pregrade izgrađene su u Ljuboviji, Negotinu i Trsteniku;
- Sedam projekata za unapređenje vodosnabdevanja je sprovedeno u Osečini, Varvarinu, Smederevskoj Palanci i Svilajncu, od čega direktnu korist ima 60.000 ljudi;
- Kanalizacioni vodovi za odvod voda iz površinskog oticanja su izgrađeni u Valjevu, Paraćinu i Kladovu, od čega direktnu korist ima 40.000 ljudi;
- Pet klizišta je sanirano u Krupnju, Loznici, Obrenovcu, Koceljevi i Ljuboviji kako bi se zaštitili osnovna škola, kuće, bunari, putevi i saobraćaj, od čega direktnu korist ima preko 700 meštana ovih opština;
- Tri mosta izgrađena su u Krupnju (most preko reke Likodre), Lazarevcu (most preko kanala u Šopiću) i Valjevu (most preko reke Ub), čime je preko 6000 ljudi dobilo olakšan pristup svojim imanjima na udaljenim lokacijama.

UNDP je pouzdan partner jer ispunjava svoja obećanja.

Vladimir Cucić
Komesar za izbeglice i migracije

Most preko reke Ub u Valjevu

Uklonjeni ostaci porušenih objekata, porušene oštećene kuće i izgrađene nove

- 203 teško oštećene kuće su porušene kako bi se račistilo zemljište za izgradnju novih kuća, dok su ruševine posle poplava uklonjene sa 50 lokacija;
- 35 novih kuća izgrađeno je u Krupnju, Obrenovcu i Valjevu nakon poplava iz 2014. godine, za smeštaj 150 članova porodica.

Nabavljena oprema za omogućavanje efikasnog poslovanja ključnih javnih komunalnih preduzeća (JKP) i javnih institucija

- Nabavljena je oprema za upravljanje otpadom (kontejneri za smeće, kante za smeće), i nabavljena su vozila za upravljanje otpadom (kamion za čišćenje septičkih jama, kamion za odnošenje otpada) za lokalna JKP u Subotici, Šidu, Dimitrogradu i Preševu, čime se osigurava da ove opštine budu bolje opremljene kako bi zadovoljile potrebe kako lokalnog stanovništva tako i migranata;
- Putničko vozilo nabavljeno je za Institut za biocide i medicinsku ekologiju, kao i jedno za Centar za socijalni rad, obe institucije iz Beograda, kako bi se pomoglo u svakodnevnom radu ovim dve-ma institucijama koje pružaju usluge kako migrantima tako i lokalnom stanovništvu;
- IT oprema (uključujući tu i softver za elektronske sednice Štaba za vanredne situacije) nabavljena je za Gradsku upravu Grada Beograda kako bi se osi-

guralo da pružaoci javnih komunalnih usluga budu bolje pripremljeni za vanredne situacije;

- Oprema za mapiranje klizišta je nabavljena i distribuirana u 25 ciljnih opština; pored toga, Mapa područja podložnih klizištima je izrađena na osnovu podataka iz poplava iz maja 2014. godine korišćenjem satelitskih snimaka: 1175 klizišta je mapirano, a 1885 klizišta se prati;
- Osnovna oprema za spasavanje je nabavljena za 12 vatrogasnih službi i 4 jedinice za civilnu zaštitu, koje rade u 27 opština koje su uspešno završile obuke za spasavanje u vanrednim situacijama, u saradnji sa Sektorom za vanredne situacije Ministarstva unutrašnjih poslova.

Primopredaja tehničke dokumentacije za strateški razvoj sistema vodosnabdevanja u Šidu

Strateška tehnička dokumentacija pripremljena je da pomogne opštinama da pristupe sredstvima Evropske unije i drugih međunarodnih donatora, namenjenim većim infrastrukturnim projektima i investicijama

- U Studiji o unapređenju zaštite od voda u slivu reke Kolubare procenjeni su sistem građevinskih radova, institucionalne i operativne mere i druge radnje kako bi se obezbedili maksimalni efekti sa najnižim troškovima u cilju smanjenja štete od poplava, poboljšane iskorišćenosti područja ugroženih poplavama i zaštite ljudskih života;
- Pripremljena je tehnička dokumentacija za rekonstrukciju krova Centra za majku i dete u Subotici, čime bi se obezbedio neometan rad i pružanje usluga lokalnom stanovništvu i migrantima;
- Generalni projekat i prethodna studija opravdanosti su pripremljeni, čime će se obezbediti strateški razvoj sistema vodosnabdevanja u Šidu; regeneracijom dva bunara na izvorištu Batrovci količina vode za piće u sistemu povećana je za 17%;
- Pripremljen je projekat kružnog toka na glavnom trgu u opštini Šid kako bi se unapredio javni prevoz, smanjile gužve u saobraćaju i omogućilo polaganje testova vožnje;
- Pripremljen je projekat rekonstrukcije lokalnog puta između graničnog prelaza Gradina i Tranzitno-prihvatnog centra u Dimitrovgradu kako bi se unapredio javni prevoz i omogućio pristup migrantima, pružaocima usluga i lokalnim meštanima.

204 miliona evra u periodu od 20 godina (10 miliona evra godišnje) dramatično bi unapredilo bezbednost od poplava u slivu reke Kolubare.

Studija o unapređenju zaštite od voda u slivu reke Kolubare

- Izrađeni su primarni i sekundarni projekti za izgradnju mreže za vodosnabdevanje kako bi se unapredio kvalitet i kontinuitet vodosnabdevanja u selu Lukavica, koje ima 370 stanovnika (opština Dimitrovgrad);
- Pripremljena je hidrogeološka studija izvorišta Grapa kako bi se obezbedila dugoročna dostupnost vode u Dimitrovgradu;
- U Bosilegradu, arhitektonski projekti su verifikovani i ažurirani, što omogućava adaptaciju stare opštinske bolnice u nove prostorije za potrebe Centra za socijalni rad;
- Pripremljena je tehnička dokumentacija za izgradnju postrojenja za preradu otpadnih voda u Bosilegradu kako bi se ublažili rizici po zdravlje i životnu sredinu i očuvala lokalna reka Dragovištica;
- U Preševu, pripremljen je Generalni projekat vodosnabdevanja, koji će obezbediti strateško, dugoročno poboljšanje i razvoj sistema vodosnabdevanja u Preševu;
- Priprema se tehnička dokumentacija za izgradnju novog rezervoara od 1000 kubnih metara u Preševu kako bi se unapredilo vodosnabdevanje u opštini;
- Pet tehničkih projekata je pripremljeno za bujične pregrade u Koceljavi, Kladovu i Ubu.

Bujična pregrada u Ljuboviji / Renovirani sportski tereni u osnovnoj školi u Adaševcima

Primopredaja generalnog projekta vodosnabdevanja, koji je izrađen kako bi se osigurala dugoročna poboljšanja vodosnabdevanja u Preševu

11

10

П-021

SPASILAC NA VODI

RAZVOJ LJUDSKOG KAPITALA

**From
the People of Japan**

Želeo bih da izrazim svoju zahvalnost UNDP-u na stabilnom i transparentnom sprovođenju projekata uz korišćenje japanskih sredstava.

Masajoši Jamato

Prvi sekretar Ambasade Japana u Republici Srbiji

U svakoj krizi i katastrofi, siromašni i ranjivi ljudi su najizloženiji negativnom uticaju zbog nedostatka resursa i kapaciteta da obezbede odgovarajuće uslove za život i sigurno i zaštićeno mesto za život, pa su stoga prepušteni na milost i nemilost elementarnih nepogoda i kriza koje su izazvali ljudi.

Posebnu pažnju treba posvetiti razvijanju otpornosti kod žena, jer su one često pod najvećim pritiskom tokom vanrednih situacija, kao primarni negovatelji dece i starijih članova porodice. Na primer, bujične poplave iz 2014. godine rezultirale su dramatičnim porastom neplaćenog rada među ženama jer su one morale da raščišćavaju svoje domove i brinu za decu i stare. Zdravstveni i socijalni radnici su takođe naglasili činjenicu da su poplave imale negativan uticaj na žene zbog povećanja nasilja u porodici, kao i na zdravlje žena uopšte.

Da bi zajednica bila vitalna, trebalo bi da ima dobro obučene ljude koji poseduju znanja i veštine, koji su spremni da se suoče s bilo kakvom nedaćom koja se nađe pred njima. Tokom sprovođenja različitih aktivnosti i projekata, UNDP u Srbiji je uvek posvećivao dužnu pažnju ljudskom kapitalu zajednice i ulagao napore u njegov razvoj. Posebna pažnja je posvećena uključivanju žena u aktivnosti vezane za pripremljenost za katastrofe i reagovanje na njih.

Obuka žena spasilaca

Obuke organizovane da se unaprede znanja i veštine muškaraca i žena su od ključnog značaja za obezbeđivanje vitalnosti zajednice

- U saradnji sa Nacionalnim trening centrom Ministarstva unutrašnjih poslova (Sektor za vanredne situacije), organizovano je deset obuka, u skladu sa Mehanizmom EU za civilnu zaštitu, za lokalne jedinice za vanredne situacije iz 30 opština, za jačanje njihovog kapaciteta za reagovanje na vanredne situacije; učesnici, 300 muškaraca i 63 žene, naučili su koje su to ključne procedure i principi vezani za pripremljenost, spasavanje i komunikaciju tokom vanrednih situacija;
- Timovi iz 14 opština (155 muškaraca i 37 žena) prošli su obuku o pripremljenosti i reagovanju u okviru zajednice, uključujući tu i osnove operacija spašavanja, evakuacije, prve pomoći i komunikacije tokom vanrednih situacija;
- UNDP je pripremio Procenu kapaciteta za smanjenje rizika od katastrofa, koja je pomogla u izradi Nacionalnog akcionog plana za razvoj kapaciteta za smanjenje rizika od katastrofa; nakon izrade ovog strateškog dokumenta, UNDP je organizovao radionicu o tome kako sprovoditi u delo i pratiti ovaj plan;
- Organizovane su četiri obuke za Grad Beograd kako bi se unapredilo upravljanje vanrednim situacijama;
- Objavljene su i distribuirane publikacije za obuku Štaba za vanredne situacije u Beogradu i jedinica za civilnu zaštitu;
- Organizovana je obuka za zaposlene u JKP „Moravica“ kako bi se unapredili efikasnost i kvalitet usluga koje se pružaju lokalnom stanovništvu i migrantima u Preševu;

Obuka lokalnih štabova za vanredne situacije iz Kraljeva, Vrnjačke Banje, Čačka i Krugujevca, u saradnji sa Nacionalnim trening centrom

Eksperti angažovani da pomognu lokalnim zajednicama i Vladi Republike Srbije da unaprede pripremljenost za katastrofe i reagovanje na njih

- Viši savetnik za sisteme za rano upozoravanje je bio angažovan u Beogradu kako bi pomogao u osmišljavanju projekta izgradnje sistema za rano upozoravanje u gradu;
- U Preševu je bio angažovan pravni ekspert kako bi pomogao JKP „Moravica“ da pripremi statut i druge strateške dokumente firme kao što su opisi radnih mesta i nova organizaciona struktura;
- UNDP je takođe angažovao i učinio dostupnim pravne eksperte i eksperte za politike delovanja koji su pomogli u izradi nacрта relevantnih nacionalnih zakona: Zakona o obnovi nakon elementarne i druge nepogode, Zakona o smanjenju rizika od elementarnih i drugih nepogoda i upravljanju vanrednim situacijama i Zakona o državnoj pomoći u vanrednim situacijama izazvanim prirodnim katastrofama;
- Kancelarija Vlade Republike Srbije za pomoć i obnovu poplavljenih područja je dobila pomoć angažovanjem eksperata za upravljanje otpadom od ruševina i drugim otpadom, koji su pratili sprovođenje u delo programa obnove i pružali savete lokalnim opštinama i javnim komunalnim preduzećima o tome kako da ojačaju svoje kapacitete za upravljanje otpadom i ponovno iskorišćavanje i odlaganje otpada; viši pravni savetnik je izradio izveštaj za Kancelariju o pravnom i

institucionalnom okviru kako bi se osigurala koordinacija Vladinih sektora u smanjenju rizika od budućih katastrofa.

Brzo angažovanje novih zaposlenih u posao kako bi se olakšao rad tokom povećane potražnje za lokalnim javnim uslugama

Tokom 2016. godine, UNDP je angažovao dodatno osoblje u javnim službama u Šidu, Kanjiži i Bosilegradu, koje su se suočavale sa uvećanim obimom posla usled migrantske krize. Opštine nisu bile u mogućnosti da zaposle preko potrebnu radnu snagu zbog mera štednje. UNDP se uključio kako bi angažovao dodatne radnike da pomognu Javnom komunalnom preduzeću (JKP) u Kanjiži na čišćenju graničnog prelaza Horgoš, a dodatni radnici su angažovani i da pomognu Crvenom krstu u podeli humanitarne pomoći na ovom graničnom prelazu. UNDP je takođe zaposlio dodatnog vozača u Urgentnom centru u Šidu, kao i medicinsko osoblje za opštinski dom zdravlja u Bosilegradu.

JAČANJE DRUŠTVENOG KAPITALA

UNDP je dobar partner jer je posvećen poslu koji obavlja, profesionalno, uz odličnu komunikaciju sa svojim partnerima i želju da unapredi našu zajednicu.

Robert Lacko

Predsednik saveta za migracije i trajna rešenja,
Opština Kanjiža

Svaka zajednica teži socijalnoj koheziji, teži tome da ima brojne i snažne veze među svojim stanovnicima, razmenu informacija i mreže podrške, solidarnost i poverenje, koji su neophodni za održiv i vitalan razvoj. Zajednice sa višim nivoima društvenog kapitala su bolje pripremljene, svesnije i sposobnije da adekvatno reaguju na buduće rizike.

Krize i katastrofe lako utiču na koheziju u zajednici. Ona stalno mora da se neguje, unapređuje i prilagođava. Nakon poplava, a naročito nakon migrantske krize, usled produženog boravka migranata, socijalna kohezija u pogođenim opštinama je bila ugrožena. UNDP je uvideo potrebu da se angažuje i pozabavi ovim pitanjem, pre svega u manjim, ekonomski ugroženim zajednicama sa visokom stopom nezaposlenosti, kao i u opštinama u kojima su pretežno nastanjene etničke manjine. Socijalna kohezija je ojačana, a društveni kapital je razvijan kroz **ciljane infrastrukturne radove** kao što su obnova i poboljšanje objekata zajednice i sportskih objekata, koje koriste kako lokalni meštani tako i migranti; kroz **zajedničke volonterske akcije**, uključujući tu i čišćenje, zaštitu i unapređenje zajednice; kroz **angažovanje organizacija civilnog društva (OCD)** specijalizovanih za rad sa mladima, ugroženim i raseljenim licima, kao i kroz podsticanje partnerstava i saradnje kroz **zajedničke radne grupe**.

Priča iz Adaševaca: zajedničko mesto okupljanja obnovljeno za sve mlade u lokalnoj zajednici

Adaševci su malo selo u Sremskom okrugu u severozapadnoj Srbiji, na granici sa Hrvatskom. Pre 2015. godine, ovo selo, deo opštine Šid, bilo je kao i mnoštvo drugih – mala poljoprivredna zajednica gde se svi poznaju, išli su u isti Dom kulture, dobijali zdravstvenu pomoć u istom lokalnom domu zdravlja. 335 dece iz Adaševaca je završilo osnovno obrazovanje u osnovnoj školi „Vuk Karadžić“ i igralo se na zapuštenim sportskim terenima u školskom dvorištu.

A onda, krajem 2015. godine, došao je talas migranata i izbeglica, koji su želeli da pređu granicu sa Hrvatskom i uđu u Evropsku uniju. Više od 700.000 ljudi je prošlo kroz Šid na putu ka svom konačnom odredištu. Sa zatvaranjem balkanske migrantske rute, preko 2.000 njih je ostalo zaglavljeno u opštini, gde su otvorena tri prihvatna centra za produženi boravak, a jedan od njih – u Adaševcima.

U junu 2016. godine, uviđajući da sport ima moć da okupi ljude različitog porekla, da uživaju u istoj igri i slave ono što im je zajedničko, umesto da se fokusiraju na svoje razlike, UNDP i Ambasada Japana su pomogli u obnovi terena za fudbal i košarku u osnovnoj školi u Adaševcima. Kako bi se obeležio završetak građevinskih radova, opština je organizovala turnir u malom fudbalu, koji je svečano otvorio kapiten fudbalske reprezentacije Srbije i igrač fudbalskog kluba Čelsi iz Londona Branislav Ivanović, koji je rođen u Sremskom okrugu. Jedan od mečeva na turniru su igrali rekreativni klub malog fudbala iz Adaševaca i tim koji su činile izbeglice iz Sirije, i taj meč se završio nerešeno 5:5. Srpski nacionalni mediji su opširno izveštavali o ovom događaju, prikazujući ga kao primer dobre prakse za promovisanje tolerancije i mirnog suživota i stvaranje mogućnosti za interkulturalnu razmenu. Ovi tereni su i danas centralna tačka okupljanja lokalne omladine, migranata smeštenih u prihvatnim centrima u Šidu, kao i lokalnih košarkaških klubova i klubova malog fudbala.

Priča iz Jamene: zajednička volonterska akcija je okupila lokalno stanovništvo i migrante kako bi sprečili poplave u zajednici koju dele

Kako bi se obeležio Svetski dan volontera, 5. decembra 2016. godine UNDP je, uz finansiranje od strane Ambasade Japana, organizovao zajedničku volontersku akciju sa migrantima koji žive u jednom od prihvatnih centara u opštini Šid. Volonteri su posadili prvih 500 od planiranih 2000 sadnica drveća na obalama reke Save u mesnoj zajednici Jamena (deo opštine Šid i jedno od sela koje je najteže pogođeno poplavama 2014. godine). Dve godine nakon prirodne katastrofe, dogodila se kriza koju su izazvali ljudi, kada su talasi migranata i izbeglica preplavili opštinu Šid, u kojoj se trenutno nalazi 2000 raseljenih lica u tri prihvatna centra. Na Svetski dan volontera, migranti, lokalno stanovništvo iz Jamene i Šida, kao i predstavnici Ministarstva državne uprave i lokalne samouprave, Komesarijata za izbeglice i migracije, Kancelarije za upravljanje javnim ulaganjima, Crvenog krsta u Šidu i zaposleni u UNDP u Srbiji udružili su snage da smanje rizik od budućih poplava, da zblizhe migrante i lokalno stanovništvo i izgrade međusobno poverenje kako bi pomogli opštini Šid da očuva socijalnu koheziju, prevaziđe posledice migrantske krize i postane otpornija na buduće prirodne katastrofe i katastrofe koje izazovu ljudi.

Priča o angažovanju civilnog društva: OCD pomažu da se prevaziđu predrasude i da se premosti socijalna distanca

Kako bi se ojačala socijalna kohezija u opštinama na migrantskoj ruti koje su najteže pogođene, UNDP je angažovao šest organizacija civilnog društva (OCD): Centar za omladinski rad, Centar za zaštitu i pomoć tražiocima azila, Inicijativu za razvoj i saradnju, Centar E8, Gender Knowledge Hub i organizaciju Pomoć deci, koje su sprovodile razne aktivnosti na nivou lokalne zajednice u Subotici, Kanjiži, Šidu, Preševu i Dimitrovgradu. Mladi i deca u ovim gradovima su učili o interkulturalizmu i toleranciji u okviru radionica i putem dokumentarnih filmova. Kako bi zblížile zajednice-domaćine i migrante, OCD su takođe postavile bilborde, organizovale interaktivne mobilne izložbe sa ličnim pričama migranata, podelile su letke prevedene na arapski, farsi i engleski, sa vodičem o srpskim običajima i kulturi, kao i vodičima koji domicilnom stanovništvu objašnjavaju razloge i osnovne uzorke migracija i raseljenja. Centar za omladinski rad, partner UNDP-a, organizovao je i događaj u Subotici o kome se naširoko izveštavalo i pričalo, pod nazivom „Za istim stolom“. Mladi iz Subotice, Šida i Novog Sada su 9. februara 2017. godine seli za sto zajedno sa mladim migrantima iz Prihvatnog centra u Subotici kako bi razgovarali i saznali nešto jedni od drugih o životu,

različitim običajima i kulturama. Ono što je bilo specifično i najinteresantnije za učesnike (mlade i lokalne meštane), kao i za medije, bila je činjenica da su obroci pripremljeni za ovaj događaj bili obroci tipični za region odakle migranti potiču – Siriju, Pakistan, Avganistan i druge zemlje iz šireg regiona Bliskog istoka. Učenci lokalne srednje škole „Bosa Miličević“ su pripremili hranu (pod vođstvom i nadzorom svog nastavnika kuvanja) na osnovu recepata žena i muškaraca iz Prihvatnog centra. Glavna ideja ovog događaja je bila da se zblížie zajednica domaćina i zajednica raseljenih ljudi putem deljenja hrane dok svi sede za istim stolom.

„Nikada nećeš hodati sam“
Izložba individualnih priča migranata u Subotici

Levo: Ulična izložba ličnih priča migranata

Lokalni meštani i migranti dele hranu specifičnu za Srbiju i Bliski istok za istim stolom u Subotici, zahvaljujući OCD Centar za omladinski rad

UNDP je aktivni donator i partner čiji zaposleni neumorno i kontinuirano rade na izgradnji odnosa punog poštovanja, razumevanja i komunikacije. UNDP podstiče razmenu mišljenja, ideja i inicijativa u identifikovanju izazova i radu na njima u lokalnim zajednicama, što je preduslov za uspešnu saradnju i postizanje opipljivih rezultata.

Radoš Đurović
Izvršni direktor, Centar za zaštitu i pomoć tražiocima azila

U cilju obezbeđivanja sinergije i koordinacije: Radna grupa za podršku lokalnim zajednicama

Ministarstvo državne uprave i lokalne samouprave, u saradnji sa UNDP-om, izdvojilo je 180.000 američkih dolara kao pomoć lokalnim samoupravama da se izbore sa krizom. Zajedno smo identifikovali razvojne potrebe opština u iznosu od 36 miliona evra, kako bi mogle da prime izbeglice i migrante, da održavaju lokalne usluge i obezbede socijalnu koheziju.

UNDP takođe blisko saraduje sa Ministarstvom za rad, zapošljavanje, boračka i socijalna pitanja, koje predsedava Vladinom Radnom grupom za upravljanje mešovitim migratornim tokovima.

Jačanje društvenog kapitala doprinosi preuzimanju lokalnog vlasništva nad inicijativama i obezbeđuje širu podršku za pružanje smeštaja i usluga ugroženim i raseljenima licima.

Obezbeđivanje aktivnog učešća žena u planiranju za reagovanje na katastrofe i upravljanju katastrofama

Mobilisanje zajednice za pripremljenost i rano upozoravanje je najdelotvornije tek kada su žene i muškarci podjednako uključeni u slanje poruka i upravljanje. Uviđajući to, UNDP je ojačao partnerstva sa ženskim organizacijama civilnog društva (OCD) i ojačao njihove kapacitete kako bi se osigurala jednaka zastupljenost i vođstvo žena u planiranju za reagovanje na katastrofe i upravljanju katastrofama, uključujući tu i praćenje i izveštavanje. Jedanaest ženskih OCD dobilo je novčanu pomoć, čime je obezbeđena podrška za 20 opština u Srbiji da unaprede svoje znanje o rodnim aspektima pripremljenosti za vanredne situacije i reagovanja na njih. Putem novčane pomoći omogućena je obuka za 69 žena za protivgradnu zaštitu (tehnika upravljanja vremenskim prilikama), obuka za 22 žene za operacije spasavanja i organizacija 38 radionica na teme kao što su volontiranje u vanrednim situacijama, angažovanje građana, psihosocijalna podrška u vanrednim situacijama i druga pitanja vezana za vitalnost, na kojima je učestvovalo 316 žena, 52 dece i 120 studenata.

UNDP je takođe radio sa 10 ženskih pružalaca specijalizovane usluge SOS telefon kako bi obezbedio funkcionisanje mehanizma za upućivanje koji je dostupan 24 sata dnevno, 7 dana u nedelji, kome pristup mogu imati sve žene kojima je potrebna pomoć pre, tokom i nakon katastrofe.

POVEĆAVANJE EKONOMSKOG KAPITALA

Ministarstvo se oslanja na UNDP kao partnera u povećavanju otpornosti lokalnih zajednica u Srbiji na sve izazove. Zahvaljujući saradnji sa UNDP-om, uspešno smo pomogli lokalnim samoupravama da postanu vitalne i pronađu održiva rešenja za svoj dugoročni razvoj.

Ivan Bošnjak

Državni sekretar u Ministarstvu za državnu upravu i lokalnu samoupravu

Ekonomski snažnije opštine, sa većim brojem firmi, većim brojem zaposlenih stanovnika, višim nivoima bruto društvenog proizvoda i prosečnih plata – bolje su opremljene za suočavanje sa katastrofama i mogu se brže oporaviti nakon njih. Čak i slabije razvijene lokalne zajednice mogu postati manje podložne neželjenim događajima kroz udruživanje resursa i blagovremeno planiranje za reagovanje na nepredviđene okolnosti. Kako bi se povećao ekonomski kapital u partnerskim opštinama, UNDP je sproveo razne aktivnosti, kao na primer:

- Kako bi Javno komunalno preduzeće „Moravica“ iz Preševa poboljšalo stopu naplate, nabavljen je novi softver za izdavanje računa, kao i savremena telefonska centrala i cela računarska mreža;
- U okviru projekta „Pomoć za trgovinu“, UNDP radi sa proizvođačima kako bi se unapredila konkurentnost poljoprivrednog sektora u Srbiji. Uz unapređene proizvodne kapacitete i bolje znanje o tržištima i izvozu, proizvođači mogu uvećati svoj obim trgovine i stabilizovati stvaranje prihoda, naročito u ruralnim područjima. Pored toga, UNDP radi na osnaživanju poljoprivrednih zadruga i udruženja.

Udruživanja resursa opština u zajedničkim slivovima reka

Novembra 2016. godine, uz podršku UNDP-a, Stalne konferencije gradova i opština i vladine Kancelarije za upravljanje javnim ulaganjima, grad Kraljevo i 14 opština u slivu Zapadne Morave potpisali su Memorandum o razumevanju i dogovorili se da sarađuju kako bi sprečili rizike i osigurali brzo i efikasno reagovanje na poplave i druge katastrofe, kao i oporavak od njih. Mesec dana kasnije, grad Valjevo i sedam drugih opština u slivu reke Kolubare odlučili su da slede ovaj primer i priključili su se inicijativi, uviđajući da svaki dinar uložen u prevenciju donosi uštedu od 4 do 7 dinara koji su potrebni za obnovu nakon katastrofe kojom se nije upravljalo.

Zamena osnovnih sredstava u javnim komunalnim preduzećima u cilju smanjenja rizika i povećanja vitalnosti

Nakon sveobuhvatne analize potreba i prioriteta lokalnih javnih komunalnih preduzeća (JKP) koja se bave sakupljanjem komunalnog otpada u Subotici, Kanjiži, Šidu i Preševu, UNDP je 2016. godine angažovao eksperte koji su izradili Planove zamene osnovnih sredstava (PZOS). Većina ovih JKP je imala zastarelu opremu i dotrajala vozila za transport, dok je migrantska kriza otkrila slabosti u opštinskim kapacitetima da se nose sa povećanim obimom posla. U PZOS su identifikovane najhitnije potrebe za zamenom kako bi se osigurali bezbedni i sigurni uslovi rada za zaposlene, i predviđeno je kako će se omogućiti širenje kapaciteta JKP. Na taj način, UNDP pomaže opštinama da se pripreme za buduće vanredne situacije dok u isto vreme smanjuje zdravstvene i ekonomske rizike, kao i rizike po životnu sredinu.

UPRAVLJANJE PRIRODNIM KAPITALOM

UNDP je važan partner Ministarstva za rad, zapošljavanje, boračka i socijalna pitanja (MRZBSP). Naša saradnja je dosad bila uspešna u mnogim oblastima, i nadam se da ćemo u budućnosti nastaviti da diskutujemo o bitnim temama i da sprovodimo u delo projekte koji su korisni za Republiku Srbiju.

Nenad Ivanišević

Državni sekretar u Ministarstvu za rad,
zapošljavanje, boračka i socijalna pitanja

Obilje prirodnih resursa moglo bi učiniti neku opštinu manje ili više ranjivom u slučaju katastrofe, u zavisnosti od vrste krize. Pošumljenost, na primer, štiti zemljište od erozije, dok velike površine pokrivene šumama mogu učiniti neku zajednicu ugroženijom od šumskih požara. Međutim, nesporna je vrednost prirodnih resursa za razvoj i blagostanje ljudi. S obzirom na to da su prirodni resursi Zemlje ograničeni i iscrpivi, trebalo bi ih negovati, čuvati i obnavljati kako bismo zaštitili dobrobit sadašnjih i budućih generacija. Kako bi se osigurala vitalnost zajednica kada je u pitanju njihov prirodni kapital, UNDP u Srbiji je sproveo sledeće aktivnosti:

- U maju 2014. godine, poplavni talas je uništio deponiju antimonske jalovine pored rudnika „Stolice“. Jalovina je zagađivala srpske reke. UNDP i Kancelarija za upravljanje javnim ulaganjima, u saradnji sa Institutom za vodoprivredu „Jaroslav Černi“, uz finansiranje od strane Vlade Japana, izradili su projekat sanacije ove deponije jalovine kako bi se sprečilo dalje ispuštanje teških metala. EU je finansirala sanaciju zasnovanu na ovom projektu i sada je ta lokacija bezbedna.
- Zajedno sa Ministarstvom rudarstva i energetike, UNDP je iskoristio sredstva iz mešovitog finansiranja od strane Globalnog fonda za životnu sredinu kako bi se poljoprivredni otpad koristio za proizvodnju električne energije. Završeno je šest postrojenja za kombinovanu proizvodnju struje i toplote, što povećava ukupni energetski prinos Srbije za 130%.

VITALNOST JE NAJBOLJA POLITIKA OSIGURANJA RAZVOJA.

Vlade se previše često suočavaju sa potrebom da reaguju na krize nakon što se one već dogode. To im se dešava sve češće, i time se odvrćaju pažnja i resursi od blagovremenog planiranja razvoja. Otpornost na krize i potrese je ključna stvar za održivi razvoj. Stoga, otpornost i vitalnost zajednice takođe predstavljaju osiguranje od rizika i meru usmerenu na smanjivanje rizika kada se radi o finansijskim ulaganjima u razvoj.

Kao podrška ciljevima održivog razvoja:

Program Ujedinjenih nacija za razvoj

Bulevar Zorana Đinđića 64
11070 Beograd, Srbija
+381 (0)11 4155 300
+381 (0)11 4155 499

www.rs.undp.org